

Тютюнник Юрій Михайлович,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії та економічних досліджень,

Тютюнник Світлана Василівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри організації обліку та аудиту,
Полтавська державна аграрна академія

УДК 338.24

ПРОБЛЕМИ ГРУПУВАННЯ АКТИВІВ В АНАЛІЗІ ЛІКВІДНОСТІ БАЛАНСУ

Під ліквідністю балансу розуміють ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами (платіжними засобами), строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Зазвичай аналіз ліквідності балансу проводиться шляхом порівняння груп платіжних засобів (активів), які згруповані за рівнем ліквідності, із групами платіжних зобов'язань (пасивами), що згруповані за терміновістю оплати.

При цьому активи балансу за ознакою рівня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові кошти, прийнято поділяти на 4 групи [2, с. 54]:

1. Високоліквідні, або найбільш ліквідні активи (А1) – грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції (сума рядків із 220 по 240 форми №1 «Баланс»).

2. Середньоліквідні, або активи, що швидко реалізуються (А2) – поточна дебіторська заборгованість за видами, інші оборотні активи (сума рядків із 150 по 210, рядок 250).

3. Низьколіквідні, або активи, що повільно реалізуються (А3) – виробничі запаси, поточні біологічні активи, незавершене виробництво, готова продукція, товари (сума рядків із 100 по 140).

4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються (А4) – необоротні активи, витрати майбутніх періодів, необоротні активи та групи вибуття (сума

рядків 080, 270, 275).

З іншого боку, пасиви балансу поділяються на найбільш термінові зобов'язання (П1), короткострокові зобов'язання (П2), довгострокові зобов'язання (П3), постійні пасиви (П4).

Шляхом порівняння величин відповідних груп активів і пасивів (A1–П1, A2–П2, A3–П3) визначаються надлишки (нестачі) платіжних засобів для покриття платіжних зобов'язань. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо водночас виконуються наступні умови: $A1 \geq П1$, $A2 \geq П2$, $A3 \geq П3$.

При формулюванні висновків необхідно враховувати, що в більшості підприємств не виконується перша умова нерівностей ($A1 < П1$). Як правило, це викликано недоцільністю при високій інфляції утримувати в складі активів значну частку високоліквідних активів, тобто грошових коштів і короткострокових цінних паперів (зі строком погашення до одного року), оскільки вони знецінюються в першу чергу [1, с. 241]. Тому є сенс переводити їх в інші, більш захищені від впливу інфляції види активів: запаси матеріальних ресурсів, нерухомість тощо.

Виконання нерівності $A1 \geq П1$ слід визнати доцільним в умовах низької інфляційної, збалансованої економіки, а також для підприємств, які займаються посередницькою діяльністю переважно торгівельно-закупівельного, біржового та фінансового характеру.

Групування активів при практичному застосуванні методичної схеми аналізу ліквідності балансу має наступні недоліки:

1. Поділ активів на високо-, середньо-, низько- і важколіквідні характеризується певною умовністю. Вона пов'язана з тим, що серед оборотних активів практично завжди зустрічаються неліквідні засоби, ймовірність реалізації яких дуже низька. Наприклад, деякі суми дебіторської заборгованості взагалі ніколи не будуть повернуті підприємству через банкрутство боржника. З іншого боку, дефіцитні матеріальні ресурси можна реалізувати швидше, ніж готову продукцію низької якості, а нове обладнання – ніж цінні папери, на які немає попиту на ринку.

2. Не всі необоротні активи відносяться до важколіквідних. Існують високоліквідні необоротні активи (наприклад, право оренди торговельних площ або будівля в центрі населеного пункту), єдина проблема в реалізації яких може бути пов'язана з досить тривалими строками оформлення угоди. Оскільки цей термін не може перевищувати один рік, то такі активи доцільно зараховувати до третьої групи (А3) [1, с. 241].

3. Третя група активів (А3) відноситься до оборотних, а сполучена з нею група пасивів (П3) – до зобов'язань, які можуть бути задоволені в строк, що перевищує календарний рік.

4. Система нерівностей умови абсолютної ліквідності балансу не враховує покриття платіжної нестачі за другою групою надлишком за першою групою, платіжної нестачі за третьою групою – надлишком за першими двома групами. Випадки, коли за однією з груп є платіжна нестача, а за іншою – надлишок, часто зустрічаються на практиці.

5. Оскільки розрахунки виконуються на дату складання балансу, висновки за їхніми результатами мають статичний характер, а значить і низьку інформативність для прогнозування майбутніх грошових надходжень і платежів, а саме це і є одним із головних завдань аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства.

На нашу думку, суттєвого підвищення точності оцінки ліквідності балансу можна досягти деталізацією складу груп активів у ході внутрішнього фінансового аналізу на основі даних аналітичного бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Економічний аналіз : [навчальний посібник] / За ред. проф. Ф. Ф. Бутиця. – Житомир : ПП «Рута», 2003. – 680 с.

2. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : [навчальний посібник] / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.